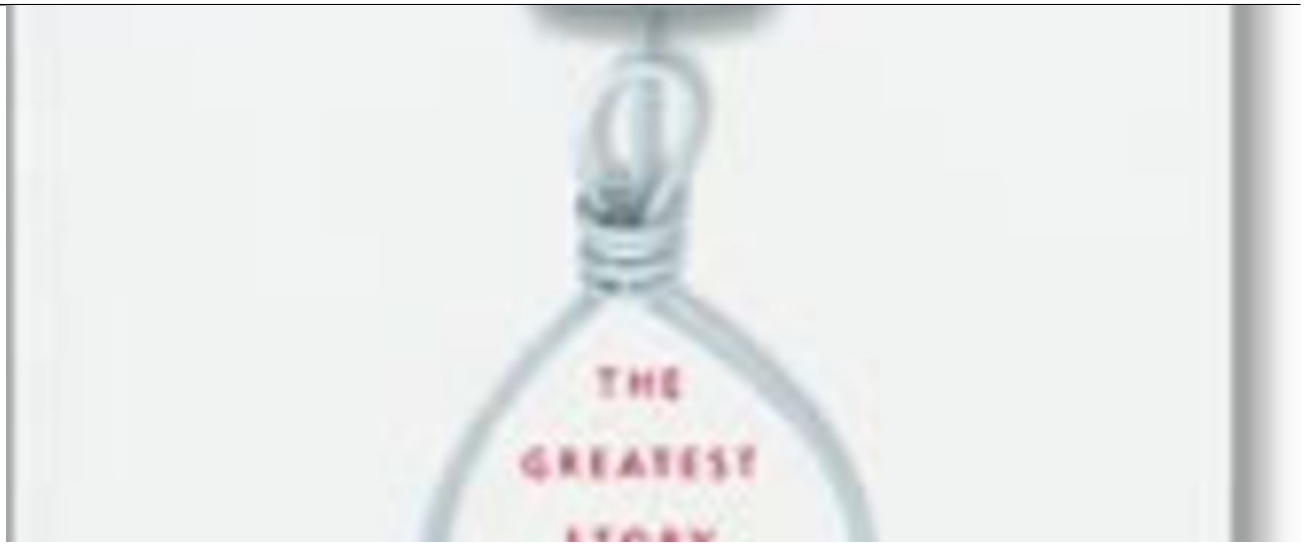

Kitekint? - A lufi kipukkan

2009 június 23. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása

Még nincs értékelve

Mérték

Mit írhat az a szerz?, akinek könyvét a XX. század legendás közgazdásza, a 93 éves Galbraith ajánlja figyelmünkbe? Könyvének borítóján miért emlékeztet egy akasztófa hurkára a számítógép egere?

Miért nem elírás a könyv címe, hiszen nem dot.com, hanem dot.con, ami valamiféle szélhámosságra utal? Nos

talán azért, mert 2000 áprilisában, majd az azt követ? hónapokban mintegy hétezermilliárd dollárt (a magyar GDP nem éri el a százmilliárd dollárt!) loptak el az amerikai részvények tulajdonosaitól. Ekkor pukkant ki az a t?zsdei buborék, ami 1982 óta folyamatosan tágult, ekkor ért véget 18 év szinte töretlen amerikai t?zsdei fellendülése. 1982 és 2000 áprilisa között a Dow Jones ipari index (a vezet? amerikai ipari cégek részvényeinek indexe) tízszeresére n?tt, a Nasdaq (a vezet? amerikai fejlett technológiát alkalmazó cégek részvényeinek indexe) pedig harmincszorosára. A XX. század példátlan t?zsdei fellendülése kipukkant, a Dow Jones 11 000-r?l 8000 pont alá és a Nasdaq 5000-r?l 1300 pont közelébe zuhant. Az 1929-es nagy t?zsdei összeomlás után 71 évvel újból hasonló méret? t?zsdei zuhanás történt, és 2000 végét?l az amerikai gazdaság, majd 2001-t?l már Európa gazdagabb része is gazdasági visszaesést, megtorpanást él át. Az amerikai részvények 80 százaléka a leggazdagabb egy százalék tulajdonában van (húsz éve még 90 százalék volt a leggazdagabb egy százaléknál), így azt gondolnánk, hogy csak a gazdagok lettek kicsit szegényebbek. Nem, mert az amerikai háztartások közel 50 százalékának volt t?zsdei befektetése 2000-ben, éppen a széles középosztályt érintette érzékenyen a részvények zuhanása.

Véget ért egy nagy álom, pedig már az amerikaiak többsége elhitte, hogy beköszöntött a véget nem ér? fellendülés és a béke korszaka. Elhitték, hogy az amerikai demokrácia jelenti a történelem csúcsát, egyben a végét, elhitték, hogy a számítógépre és az internetre felépült az "új gazdaság", ami folyamatos jólétet hoz. Azt gondolták, hogy már nem számít a régi gazdaság, nem érdekesek a termel? cégek, a mez?gazdaság, nem a ház számít, hanem a részvény, nem a kultúra és a szellem fontos, hanem az interneten megjelen? hír. Elhitték, hogy vége a gazdasági ciklusoknak, nem következhet be újabb visszaesés, tehát elhitték, hogy az USA sebezhetetlen. Szerz?nk szerint az amerikaiakat két összeomlás figyelmezteti arra, hogy mindez csak álom volt: 2000-ben a t?zsdei zuhanás és 2001. szeptember 11-én a WTO New York-i tornyainak összeomlása. Ikerösszeomlás rendítette meg Amerikát: a pénz központja és jelképe: a t?zsde, valamint a kereskedelem központja és jelképe: a Világkereskedelmi Központ ikerépülete d?lt össze.

Miért pukkant ki a t?zsdei buborék? Azért, mert buborék volt, és minden illúzió, buborék és naivitás kipukkad egyszer. A lufi életének négy stációja azzal indul, hogy néhány jó szem? befektet? fantáziát lát egy technológiai felfedezésben (internet, a számítógép és a távközlés összekapcsolása). A második szakaszban tömegesen csatlakoznak hozzájuk, a harmadik szakaszban euforikus lelkesedés lesz úrrá a társadalmon, és a józanságot félredobva tolonganak, hogy ?k is benne legyenek a nagy üzletben. Majd a negyedik szakaszban jön a hideg zuhany: a lufi kipukkan, sokan és sokat veszítenek.

A lufi azonban nem magától alakul ki, a buborék nem olyan, mint egy elkerülhetetlen természeti csapás: valakik fújják a lufit, mégpedig egyre nagyobbra. Azért teszik, mert ez az érdekük, mert így nyernek igen sokat. A t?zsdei cégek (brókerek, befektet? bankok és alapok, elemz?k) abban érdekeltek, hogy mindenkit részvények vásárlására csábítsanak, ?k tehát nem árulják el, hogy itt bizony egy lufi születik. A média is részben a t?zsdei cégekb?l él, s?t részben tulajdonosai is azok, akik érdekeltek a befektet?k becsapásában. Az USA kormányának jeles képvisel?i között is akadtak olyanok, akik közvetlenül érdekeltek voltak a "lufizásban", például Rubin pénzügyminiszter, aki befektet? bankárként onnan jött és oda ment vissza, ahol fújták a lufit. Az amerikai jegybank (Fed) elnöke, Greenspan is dönt? szerepet játszott abban, hogy az amerikai háztartások mintegy felét sikerült becsapni, és hatalmasra lehetett fújni a buborékot. Ha az elnök már 1997-ben beavatkozik, amikor Nobel-díjas közgazdászok sora (közöttük Friedman és Samuelson) figyelmeztetett a t?zsdei buborék kialakulására, akkor nem lett volna ilyen mérték? a zuhanás. A Fed elnöke egyedül is képes a buborék megel?zésére, illetve kipukkasztására. Ha ugyanis kamatot emel, akkor h?ti a gazdaságot, ez csökkenti a t?zsdei cégek várható profitját, ami mérsékli a részvények árfolyamát. Ezt tette 2000 áprilisában, de ezt nem tette meg 1997 és 2000 között, amivel valóban dönt? mértékben hozzájárult a buborék dagadásához. A szerz? túl szigorú, mert a Fed elnökének jó okai voltak arra, hogy korábban nem emelt kamatot, de "tettestársi" szerepe tagadhatatlan.

Az amerikai t?zsdei lufi felfújása, majd kipukkanása arra példa, hogy kevesek önz? érdeke kiváló összjátékkal hogyan képes sokakat megfosztani pénzét?l. Arra példa, hogy egy nagy befolyással rendelkez? kis csoport hogyan képes manipulálni nagy tömegek gondolkodását. Azt mutatja, hogy pénzügyi és hatalmi számításból rendre megkísérlik a valóságot illúziókkal felcserélni, megkísérlik egy képzelt (virtuális) valósággal helyettesíteni az él? valóságot. Sokáig sikerülhet, de egyszer kipukkan a lufi, és a valóság fellázad az álvilágok ellen: ekkor jön a kijózanodás és a veszteségek számbavétele.

(John Cassidy: dot.con, The greatest story ever sold, Allen Lane The Penguin Press, London, 2002)

Matolcsy György, hetivalasz.hu

Ajánló